

Dániel Reinhold festőművész visszaemlékezése

Matits Ferenc

Bevezető sorok

Sorsom úgy hozta, hogy 1996–97-ben Nyíregyházán dolgoztam, ahol olykor egyidejűleg többféle művészettörténeti feladatot láttam el: vezettem a Városi Galériát, muzeológusként tevékenykedtem a Jósza András Múzeumban, illetve az Enciklopédia Kiadó megbízása alapján az ekkor készülő háromkötetes kortárs művészeti lexikon számára egyes megyei kötődéssel rendelkező képzőművészekről – köztük Dániel Reinhold (Nyíregyháza, 1927. március 18. – Miháld, 1984. január 4.) – szóló szócikk megírásával foglalkoztam (MATITS 1997.) Másfél évtizeddel később – tavaly – megcsörrent budapesti hivatali íróasztalomon a telefonom, és hivatkozva erre a szócikkre Dániel Reinhold leánya, a fővárosban élő Marika találkozót kért tőlem.

Mivel a Dániel Reinhold szócikkkel nem voltam elégedett, úgy gondoltam, a hiányosságok pótlása érdekében megpróbállok a hozzátartozótól további adatokat nyerni, hogy azokkal kiegészíthessem a lexikon internetes kiadása, az Artportal számára a szócikket. A művészről leányától az alábbiakat tudtam meg:

Dániel Reinhold édesapja Nyíregyházán utcaseprő volt. Öt gyermeket nevelt szerény körülmények között. Dániel Reinhold már gyermekéveiben dolgozni kezdett: napszámba járt utcát seprni édesapjával. Nagyon szeretett olvasni, rajzolni, muzsikálni, és amikor hírért vette, hogy Nyíregyházán megalakult a Népfőiskola, jelentkezett oda. A szorgalmas, tehetséges fiatalember a Népi Kollégiumban lakott, és a Népfőiskolán tanársegédként tevékenykedett. Váci András segítségével Budapestre költözött, ahol a képzőművészeti főiskolán folytatta tovább tanulmányait, ahol 1954-ben diplomázott. A főiskola után Zala megyei feleségével Nyíregyházára, majd Nagykállóra költöztek, mivel ott kapott rajztanári állást. 1961-ben a Zala megyei Miháldra települt feleségével, négy gyermekével, és az ottani általános iskola rajztanári állását nyerte el. A rajz mellett éneket is tanított: tudott

1. kép

Dániel Reinhold festés közben, 1979

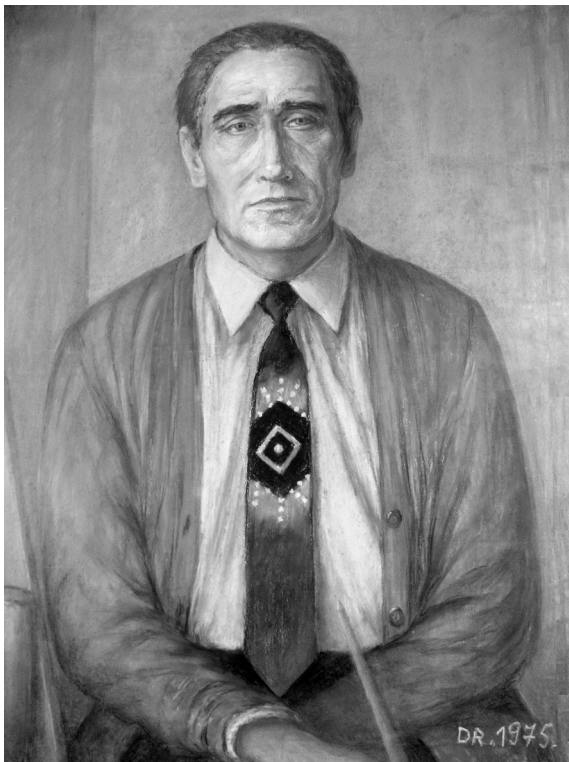
Fig. 1

Dániel Reinhold during painting, 1979

zongorázni, harmonikázni, szolmizálni és szépen énekelt. Egészségi okokból 1973-ban leszázalékolták, nyugdíjazták. Művésztelepen 1949-ben Dudaron járt.

A művész több csoportos kiállításon vett részt:

- 1946: Karácsonyi kiállítás, MADISZ Székház, Nyíregyháza;
- 1957: Tiszántúli képzőművészek kiállítása, Déri Múzeum, Debrecen;
- 1958: III. Megyei képzőművészeti kiállítás, Jósa A. Múzeum, Nyíregyháza, valamint Járási Művelődési Ház, Kisvárdá;
- 1962: Zalai képzőművészek kiállítása, Zalaegerszeg;
- 1969: Benczúrtól napjainkig, Megyei Művelődési Központ, Nyíregyháza;
- 1980: Nyíregyházi népfőiskolások képzőművészeti kiállítása, Jósa A. Múzeum, Nyíregyháza.

2. kép

Önarckép (1975), pasztell, papír, 72×53 cm

Fig. 2

Self portrait (1975), pastel, paper, 72 cm x 53 cm

Hosszan tartó betegség után 1984. január 4-én, 57 éves korában Miháldon hunyt el.

Dániel Reinhold leányától a személyes kapcsolatfelvétel során a művész Soltész Albert festőművésszel való 1983-as levélváltását és néhány vele kapcsolatos dokumentum fénymásolatát kaptam meg. Ez alkalommal értesültem arról, hogy a művész nem sokkal halála előtt egy A3-as francia kockás füzetben 36 oldalas visszaemlékezést készített a Nyíregyházán 1946-tól az ötvenes évek elejéig működő Képzőművészeti Népfőiskolán töltött – 1946–1949 közötti – idejéről. A rövid életű, a megye művészete szempontjából fontos intézmény hivatalos elnevezése előbb Keleti Népfőiskola, majd Bessenyei György Képzőművészeti Szabadiskola volt.

A Népfőiskola igazgatója a budapesti képzőművészeti főiskolán frissen végzett és Nyíregyházán letelepedő Berky Nándor (Versec, 1911. – Debrecen, 1981.) szobrászművész volt, művésztanárai pedig Diószegi Balázs (Kunszentmiklós, 1914. – Kiskunhalas, 1999.), Z. Szalay Pál (Léva, 1891 – Szentendre, 1975) és Ősz Dénes (Budapest, 1915 – Bergisch Gladbach, 1980) festőművészek voltak.

Koroknay Gyula 1972-ben megjelent könyvében több oldalon át foglalkozik a Népfőiskolával, amelynek hallgatói közismereti tárgyakat is tanultak, teljes ellátást és bentlakásos elhelyezést kaptak (KOROKNAY 1972. 86.). Muraközi Ágota az alábbi módon említi a szabadiskolát: „A frissen felfedezett népi tehetségeket összegyűjtő Keleti Népfőiskolán (Bessenyei György Képzőművészeti Szabadiskola) Z. Szalay Pál művészettörténetet tanít, Ősz Dénes, Diószegi Balázs festést, Berky Nándor mintázást, Makay László pedig néprajzot. Innen indult: Berecz András, Dániel Reinhold, Huszár István, Cs. Nagy András, Óvári László, Pál Gyula, Palicz József, Tóth László, Váci András, Váci Mihály, Nagy Sándor, ide járt Szabó Júlia, Csizmadia Zoltán és Kővári, a keramikus. ...” (MURAKÖZI 1987. 356.)

Érdemes felfigyelni arra, hogy idővel a tanárok elhagyták Nyíregyházát. Elsőnek 1947-ben Ősz Dénes települt Budapestre, majd 1957-ben Diószegi Balázs költözött a Kiskunságba, Berky

Nándor 1961-től élt Debrecenben, Z. Szalay Pál pedig 1973-tól Szentendrén. Makay László idővel a Kisvárdai Múzeum vezetője lett.

A budapesti akadémiai képzésben részesülő művészek többsége szintén másutt kereste a boldogulás útját. A „fényes szellők” éveiben induló tehetségek közül Huszár István (Diósgyőr, 1925. – Nyíregyháza, 2004.) és Soltész Albert (Debrecen, 1926. –) festőművészek maradtak Nyíregyházán, illetve Pál Gyula (Kállósemjén, 1928. – Nyíregyháza, 1981.), aki a főiskola elvégzését követően előbb Kalocsán, majd 1957-től Demecseren és később Nyíregyházán vállalt tanári állást. Berecz András (Nyíregyháza, 1929. – Budapest, 2010.) a főiskola után Nyíregyházán tanított, majd 1987-ben Budapesten telepedett le. Váci András (Nyíregyháza, 1928. – Budapest, 1989.), Nagy Sándor (Buj, 1923. –) és Óvári László (Nyíregyháza, 1926. – Budapest, 1988.), valamint Tóth László (Nyíregyháza, 1926. – Budapest, 2009.) a főiskola megkezdésétől, illetve a diplomázást követően Budapesten élt. Cs. Nagy András (Újfehértó, 1974. – Vác, 2009.) egy évtizedig Miskolcon, majd rövid ideig Salgótarjánban, végül a 60-as évek közepétől Vácot, Palicz József (Nyíregyháza, 1931. –) 1974-ben Zalaegerszegen lakott.

Dániel Reinhold visszaemlékezésének olvasása során megállapítást nyert, hogy a Népfőiskola egykori hallgatói között akadtak olyanok, akiknek csupán a nevét ismerjük. Minden iskolában vannak szerényebb képességű diákok, így érthető, ha az ő sorsukról többet nem tudunk. Dániel Reinhold szövegének jobb megértése érdekében áttekintettem több egykori népfőiskolás visszaemlékezést, amelyek közül néhányból szemelvényeket közölve szeretném felhívni a figyelmet a nyíregyházi Népfőiskola további forrásaira:

Dániel Reinhold családjától a visszaemlékezés létrejöttének körülményeit megvilágító két olyan levél fénymásolatát kaptam meg, amelyből kiderül, hogy Nyíregyházán szerettek volna egy – a Népfőiskola múltját felidéző – könyvet megjelentetni.

Részlet Soltész Albert 1983. XI. 10-én kelt, Dániel Reinholdnak írt leveléből:¹

„... ami pedig a szabadiskola életének a megírását illeti, ne nagyon gyötörd magad, ne siess vele, ezt már először is megírtam, de most meg már hogy úgy néz ki, hogy pénz hiányában még sincs gazdája a könyvnek, én sem töröm magamat rajta. Én azt akkor is csak azért jeleztem Neked előre, hogy számíts rá, és le ne maradj róla. Én még egy sort sem írtam magamról, a Tied se legyen több 4-5 kézzel írott oldal, amit majd akkor is ráérsz elküldeni, ha én jelzem neked.

Hogy na most mégis küldheted, mert már csak lesz belőle valami. Azt nem hiszem, hogy beleegyeznének, hogy az egészet te írd meg, de a címe az tetszett amit proponáltál, és én azt közlöm is velük, ha oda kerül a sor, de mondom, hogy nagyon nyújtózkodnak rajta. Már Berecz sem beszél róla, mert ki tudja, mit akarnak, az is lehet, hogy beláthatatlan időre elhalasztják, de az is lehet, hogy egyik napról a másikra elrendelik a gyártását. Na én erre felkészülve írtam neked, hogy írd meg, hozzám küldd el, hogy az enyémmel együtt bármelyik pillanatban odaadhassam, ne hogy lemaradjunk róla. De mindent a belátásodra bízok, hogy elküldöd-e vagy sem, mert ebből rád nézve semmi kötelezettséged nincs.

De kérdezhetlek én, ha én nem értesítelek erről, akkor ki más? Szóval ne csinálj ebből nagy ügyet. ...”

Dániel Reinhold válaszelevele Soltész Albertnek 1983. november 15-én kelt:

„A leírtakhoz itt mellékelten írok egy pár sort. Amit tudtam leírtam, de sok mindent nehéz lett volna, mert a réges-régen dolgokról már nehéz írni bizony.

¹ Az idézeteket az alábbiakban mindvégig betűhíven közöljük még abban az esetben is, ha helyesírási hibát tartalmaznak.

... ha elolvastad amit írtam a kis füzetben, úgy kb. 40 oldalt, majd írd meg róla a véleményed. Remélem megfelelő az írás a régi dolgokról. ...”

Kulimár János könyvből a Népfőiskoláról az alábbiakat tudjuk meg:

„1946 végére annyi munkánk gyűlt össze, hogy a nagyszabású, karácsonyi jótékony célú kiállításon mi is részt vehettünk mestereink mellett. A helyszín a MADISZ-székház volt. Mondanom sem kell, hogy örültünk a lehetőségnek, hiszen a 186 festmény, 38 szobor és kerámia alkotói között olyan nevek voltak, mint Ósz Dénes, Diószegi Balázs, Szőnyi István, Rudnay Gyula, Benczúr Gyula, Aba Novák Vilmos, Varga Nándor Lajos, Tarjáni S. Jenő, Tóth István, Fiedler Ferenc, Füßy Margit, Pusztay Erzsébet, Medgyesy Ferenc, Berky Nándor, Váradi Sándor, Balogh József, Berky András, Izsó József, Szabó Júlia, Lázár János, Kővári János, Berde Béla, Z. Szalay Pál.

Az akkor kiadott katalógust ma is őrzöm, ez tanúsítja Miska, Bandi, – jómagam – és több társunk kezdő lépéseit.” (KULIMÁR 1997. 24–25.)

„Felkaroltak bennünket, már apám is megenyhült és nem mondta többé, hogy keressek inkább valami becsületes foglalkozást. Ő is velem együtt örült, amikor 1948-ban a vallás- és közoktatási minisztertől díjat vehettem át.

Erről az eseményről – a történeti hűség kedvéért – idézem a Magyar Népből megjelent cikk egy részletét: 1946 óta működik Nyíregyházán a Bessenyei György Képzőművészeti Népfőiskola ... A két esztendő fáradságot nem ismerő munkája nem volt hiábavaló. Örömmel értesültünk arról, hogy a vallás és közoktatási miniszter a főiskola növendékeinek eredményes munkája elismeréseképpen a tehetséges növendékeket megjutalmazta. A díjakat vasárnap délután meleg házi ünnepség keretében adták át. Berki Nándor a népfőiskola igazgatója rövid beszédében ismertette az intézet küzdelmeit a megindulás óta és a célkitűzéseit. Diószegi Balázs alak-rajztanár pedig vázolta az ifjúságnak az utat, amelyet a művészeknek meg kell járnia. A díjak kiosztása során az I. díjat, 80 forintot Nagy Sándor szobrásznövendék, a II. díjat, 60-60 forintot Berecz András és Dániel Reinhold, a III. díjat pedig Soltész Albert, Pál Gyula, Palicz József és Péter Mihály kapták.” (KULIMÁR 1997. 31.)

„Az elméleti oktató tanárok is valamennyien a korszak elismert szakemberei voltak: Z. Szalay Pál festőművész, Hadházi Lajos, Sárbert Ármin és felesége, Makai László, Sárdi Béla, Bolvári Sándor, Bársony István, Lossányi Gyula és Balogh József tanárok.” (KULIMÁR 1997. 35–36.)

Wehner Tibor monográfiájában olvasható Nagy Sándor visszaemlékezése a Népfőiskolára:

„...mint kőműves, a nyíregyházi tanyákon dolgoztam. Mindig fúrtam, faragtam és a nyíregyházi szabadiskola vezetőihez is eljutott a hírem, érdeklődni kezdtek utánam. Berky Nándor és Diószegi Balázs voltak a szabadiskola vezetői. Két évig tanultam a szabadiskolán, Váci Mihályék közbenjárására bekerültem a kollégiumba is. Aztán Váci András, a festő felkerült Pestre, és az ő unszolására magam is ide jöttem.” (WEHNER 2002. 8.)

Szücs Károly művészettörténész Diószegi Balázs Munkácsy-díjas festőművész működését kutatva külön fejezetet szentelt a Népfőiskolának, amelyről az interneten az alábbi összeállítást tettem közzé:

„...A nyíregyházi képzőművészeti szabadiskola. Nyíregyháza tehát nem volt ismeretlen Diószegi számára, amikor 1943-ban a korabeli kultúrpolitika a Nyíregyházi Tanítóképzőbe helyezte. Nyíregyházi tartózkodása festészetének igen fontos állomása, ahol az expresszionista indulóéveket követően művészi identitására ébred: az alföldi táj és az alföldi emberek világa felé fordult művészi érdeklődése, de emellett jelentős művészetszervező munkát is végez: többed magával képzőművészeti szabadiskolát szervez, amely 1946 novemberétől a népi kollégiumi mozgalomhoz csatlakozva Bessenyei György Képzőművészeti Népfőiskola néven folytathatta még egy ideig a tevékenységét.

Diószegi, aki egyik tanára és helyettes vezetője a közösségnek, e-képp összegezte a Szabadiskola tevékenységét: «Célunk volt, hogy magyar lelket, magyar kultúrát adjunk a magyar nép

széles rétegeinek Szabolcs vármegyében. Föl akartuk karolni a szegény, elhagyott, de tehetséges ifjúságot, hogy a magyar lelket, a magyar kultúrát, a magyar tragédiát megismerje, mert ez az ifjúság ténylegesen részese volt ennek a tragédiának. Mi, művész-nevelők pedig szintén ebből az ifjúságból kerültünk ki. Ez az álmunk most lassan kezd valóra válni. ... 1946-ban csak egy szűk kis szoba állt a rendelkezésünkre, de még az évben megrendezett kiállításunk eredményeképpen, amelyen a Népfőiskola hallgatóinak kiállított munkái meggyőzték felsőbb hatóságinkat, az iskola komoly munkájáról, több oldalról is kaptunk támogatást. ... A város polgármesterének, kulturális vezetőjének, valamint a szabadművelődés vezetőjének a megértő támogatása révén, ma már egy öt helyiségből álló épületben van a Népfőiskola. ... Az iskola tanárai a fiatalabb művésznemzedékhez tartoznak. Időnként és anyagi helyzetünknek megfelelően szerepelünk egyes budapesti kiállításokon is. Nyíregyházán az évenként megrendezett kulturális hetek keretében mutatjuk be legújabb alkotásainkat. Sajnos, vidéken élő művészek helyzete elszomorítóbb, mint a fővárosban. Ősztöndíjak, időszerű állandó vásárlások stb. nincsenek, de élmény, földszag és falusi levegő, amelyek hiányoznak a fővárosi képekből, itt azonban megtalálhatók. Nagyon helyes volna, ha az illetékes tényezők nagyobb figyelmet szentelnének az ilyen vidéki kiállításoknak, mert bizony vidéki művészek egy fővárosi kiállításon való részvétel gyakran félévi keresetét veszi igénybe.»

Diószegi szeretett Nyíregyházán dolgozni. Diákjai közül többen képzőművészek, irodalmárok lettek, akik később hálával említették a Diószegivel együtt töltött napokat. Berecz András, Huszár István, Cs. Nagy Sándor, Soltész Albert, Óvári Sándor, Palicz József, Tóth László festőművészek, Csizmadia István szobrász, Pál Gyula főiskolai tanár, Váci Mihály költő, és az irodalomtörténész Czine Mihály, mesterükről szólván mindig kiemelték annak emberségét és legendás pedagógiai érzékét. Berecz András így emlékszik vissza: «A szabadiskolában sokan voltunk, akik komolyan vettük póz nélküli korrektúráit. Rendszeresen együtt rajzolta velünk a szegényházból felhozott öreg bácsikat, néniket, markáns arcú modelljeinket.»

Czine Mihály így emlékszik vissza: «Hálás vagyok azoknak, akik útnak indítottak. Ezek közül tartozik Diószegi Balázs festőművész-tanár. Habár nem sok kezűgyesség szorult belém, mi tagadás. Csupán macskát tudtam rajzolni, noha azt is nyúltnak nézték. Először tőle hallottam Dosztojevszkijről. Nagy hatással volt rám személyisége, kisugárzó embersége. Sokat köszönhetek a pedagógus, a művész Diószegi Balázsnak.»

A tanártárs és jó barát, Makay László, a későbbi kisvárdai múzeumigazgató pedig eképp emlékszik a Bessenyei Képzőművészeti Népfőiskolára: «Az intézmény vezetésével megbízott Berky Nándor szobrászművészen kívül senki nem volt ennek kitaróbb nevelője és senki nem gyakorolt olyan mély benyomást a népfőiskolásokra, mint Diószegi. Nagyon szerette a tehetséges fiatalokat. Hitt bennük, segített megoldani minden problémájukat, sokszor velük együtt dolgozott, s rendszerint a foglalkozások befejezése után is órákat töltött közöttük, mindennapi és művészi gondjaikról beszélgetve, vagy valamelyikük hegedülését, citerálását hallgatva.»

A szabadiskola életre szóló művelődési igényt ébresztett diákjaiban és magas hőfokra fűtött emberi kapcsolatokat követelt tőlük. Az oktatás komplett rendszerben működött: művészeti gyakorlat és művészettörténet, néprajz, közismereti tárgyak, de a francia nyelv tanítása is szerepelt a tárgyak között. Az odalátogató Kmetty János festőművész el volt ragadtatva az iskolában tapasztalt szellemiségtől, mivel az iskola nemcsak korszerű műveltséget adott, de a tanítás nyitott volt, az órákat bárki szabadon látogathatta, a tanárok és diákok viszonya kollegiális volt.

A korrigáló tanár Diószegi is csak annak segített, aki megkérte erre, mivel senkire sem akarta ráerőszakolni saját szemléletét. Módszerével a diákokat önállóságra nevelte és a maguk iránti egészséges szkepszist, az önreflexió iránti igényt erősítette bennük. Magánemberként is szívesen látta vendégül diákjait, rendszeresen meghívta őket a műtermébe, ahol többen ilyen alkalmakkor

hallottak először Dosztojevszkijről, máskor angol nyelvű Ady-fordítását hallgatták, vagy a versek illusztrációit nézték meg. A bensőséges tanár és tanítvány viszony nagyban hozzájárult ahhoz, hogy ebben az időben az ország összes megyéje közül Szabolcsból kerültek legtöbben a Budapesti Képzőművészeti Főiskolára, amiben nem kis szerepe volt a Szabadiskolának és tanárainak.” (Szűcs 2004.)

Csizmadia Zoltán festőművész ugyancsak foglalkozott a Népfőiskolával: hosszan idézi Koroknay Gyulának a *Kelet Népe* 1980. július 20-i számában a Jósa András Múzeumban megrendezett kiállítás kapcsán megjelent írását (KOROKNAY 1980.). Megemlíti a Népfőiskolán tevékenykedő Valkó Zoltánt, aki később Budapesten építészmérnökként tevékenykedett, Berendi József szobrászt, aki Párizsba települt át, Nagy Olgát, aki később egy ideig Kokas Ignác felesége volt, a tanárok között kiemeli Balogh József grafikust és Boross Géza festőművészt (CSIZMADIA 2008. 11.).

Az országban több helyen működő NÉKOSZ-mozgalom Nyíregyházán is eredményesen működött. A szegény sorsú fiatalok számára nagy lehetőség volt tehetségük kibontakoztatására, műveltségük fejlesztésére. Megszüntetésükről sajnálatos módon országosan rendeletben döntöttek az 50-es évek elején. Nyíregyházán Váci Mihály, a költő – aki eredetileg grafikusnak készült a Népfőiskolán, később pedig Nyíregyházán a Művelődési Osztályon dolgozva támogatta az intézmény működését – sem tudta a bezárást megakadályozni.

A nyíregyházi Népfőiskolán végzett munkát dicséri, eredményességét jelzi, hogy néhány esztendő alatt jó pár tehetséges növendék került a Képzőművészeti Főiskolára, és vált a magyar művészeti élet részesévé. A hálás utódok tiszteletüket Nyíregyházán oly módon is kifejezték, hogy a Népfőiskola Szent István téri egykori épületére emléktáblát helyeztek.

Irodalom

CSIZMADIA 2008.

Csizmadia Zoltán: 2008.

KOROKNAY 1972.

Koroknay Gyula: Nyíregyháza művészettörténeti emlékei. Nyíregyházi Kiskönyvtár 6. Szabolcs Megyei Lapkiadó, Nyíregyháza 1972.

KOROKNAY 1980.

Koroknay Gyula: Országos híru művészek. Az egykori nyíregyházi szabadiskola kiállítása a múzeumban. *KMo* XXXVII: 169. 1980. július 20. 6.

KULIMÁR 1997.

Kulimár János: Soltész Albert, a Nyírség szerelmese. ProTrade BT, Nyíregyháza 1997.

MATITS 1997.

Dániel Reinhold festő (Nyíregyháza, 1927. ?? – Nyíregyháza, 1984. ??) Szerk. Matits Ferenc. In: Magyar Kortárművészeti Lexikon I. kötet. Kempelen Farkas Digitális Könyvtár, Budapest 1997. <http://www.tankonyvtar.hu/konyvek/kortars-magyar-muveszeti/kortars-magyar-muveszeti-081028-654>

MURAKÖZI 1987.

Muraközi Ágota: Művésztanárok a régi Nyíregyházán. *SzSzSz* XXII: 3. 1987: 3. 347–356.

SZÜCS 2004.

Szűcs Károly: Diószegi Balázs „az utolsó magyar parasztfestő”. Kiállítási megnyitó szövege, Nyíregyháza, Városi Galéria 2004. november 18. <http://5mp.eu/web.php?a=dioszegi&o=F0nv23OyI1>

WEHNER 2002.

Wehner Tibor: Nagy Sándor: [kőből szabadult]. Körmendi Galéria Budapest sorozat. Körmendi Galéria, Budapest 2002.

MATITS Ferenc

H-1014 Budapest
Móra Ferenc u.1.

Recollection by Dániel Reinhold painter

Dániel Reinhold painter learned in the People's Academy of Nyíregyháza from the autumn of 1946 to the spring of 1949. He continued his studies in arts in the High School of Fine Arts in Budapest and got his diploma in 1954. He moved back to Nyíregyháza together with his wife and soon started teaching in Nagykálló. In 1961, Dániel Reinhold and his family moved to Miháld in Zala county where he also worked as teacher. His paintings could be seen in several exhibitions.

The artist wrote his recollections of the years spent at the People's Academy of Nyíregyháza on Albert Soltész painter's request. This is the publication of his recollections from a distance of thirty years.

A short introduction precedes the publication completed with a selection from the memoirs of the teachers and the students of the People's Academy of Nyíregyháza. They contain different lists but most of the artists who continued their studies in the High School of Fine Arts in Budapest are generally present in the lists of the artists of the People's Academy. The teachers and the professors of the High School examined the works of the students of the People's Academy in Nyíregyháza, and then invited a few of them to continue training. The success and high standard of the People's Academy of Nyíregyháza is proved by the fact that many students were admitted in the Academy of Fine Arts in Budapest. Most of the artists who had come from Nyíregyháza and finished studies in Budapest never returned in Nyíregyháza but remained in the capital or in other country towns and many of them gained a national and even an international recognition.

Ferenc MATITS

H-1014 Budapest
Móra Ferenc u.1.

Akik a boldogabb holnapért éltek

Írta: Dániel Reinhold

(Vázlatos leírás a visszaemlékezéseimből)

Idézet: „*Ne hallgass másra csak a természetre,
mert az a legszebb tanítómestered.*”

Leonardo da Vinci

„*Aki megveti a festészetet,
megveti a világbölcsélet finom szemléletét,
mert a természetnek törvényes leánya vagy
helyesebben szólva unokája.*”

Leonardo da Vinci

(Amit most leírok, jellemző lesz rá a pongyola fogalmazás, mivel sürget az idő)

1946 őszét írtak és az az ősz a többi előző őszeiktől különösebbnek tűnt nekem. Egy hirdetést hallottam, hogy a Kallói u. 1. sz. alatti épület emeletén megnyílik egy rajziskola, melynek az a hivatása, hogy a tehetséges szegény munkásparaszt fiatalokat rajzolásra, festésre tanítsa vezető festőművész által. Én akkor napszámra jártam lapátolni az utcák útjait. Mindjárt az első nap tudásszomjjal igyekeztem az emeletre, és egy nyitva tárt ajtón beléptem egy szobába. Még nem volt ott senki, majd rövidesen belépett egy 13 éves fiúcska és köszönt. Elbeszélgettem vele, és azt mondta, hogy ő modellt jött ülni, hogy őt lerajzolják. Azután rövidesen megtudtam, hogy ő polgári iskolába jár. A teremben rajzbakok voltak, rajtuk rajztáblák mindegyiken. Arra már nem emlékszem, hogy rajzlapot kaptunk-e vagy mi vettünk saját részünkre, és szénrudat, amivel rögtön az első este tanulmányfejet rajzoltunk a fiúcskáról. Rövidesen belépett egy körszakállú, barna széles karimájú kalapos, zöld nagykabátban egy intelligens úr, és bemutatkozott.

Akkor ismertem meg benne Ősz Dénes festőművészt, aki oly nagy szeretettel vette körül minden tanítványát, mert még jöttek miutánunk egy páran rajzolni és így már voltunk vagy hatan. Ezután megkezdődött a munka, a rajzolás. Mindenki nézte egymás rajzát, hogy ki hogyan kezdte el a rajzolást. Nagy volt az izgalom, ennek megvolt az oka, hiszen kezdők voltak mind, akik feljöttek rajzolni az emeletre. Én már rendelkeztem némi gyakorlattal, mert kezembe került ajándékként egy könyv. Siska Miskától kaptam (ma sofőr Nyíregyházán), aki udvarolt Aranka nővéremnek, nekem adott egy könyvet, amelyben reprodukciók voltak képekről. A könyvet Haranghy Jenő írta abból a célból, hogy lehessen belőle rajzolni, tanulni. Voltak benne Leonardótól rajzok, Dürertől, Rubens-től és még más művészekről is. Engem már előzőleg sokmindenre rávezettek a könyvekben lévő híres festők, pl.: kézfej lerajzolására, fűszálak tanulmányozására és részletes lerajzolásukra hegyes ceruzával. Ezek a nagy festőművészek példaképeim voltak egész pályámon, de példaképként állt velük Ősz Dénes kiváló festőművész tanárom és az egész művészi szemléletemben, és az ábrázolásokban nem utolsósorban. Szóval, az első este a fiúcskának a fejét rajzoltuk vagy hatan, a tanárunk mindenkinek szólt valamit röviden a kezdéskor, majd ahogyan már alakult a fej formája mindenkire leült, és a korrigálásának az volt a lényege, hogy nagyon fontos az eleven szemlélet. Majd később tudtam meg, hogy ő nemcsak a Lenin-tükröződési elmélet szerint korrigált, hanem a Leonardo szellemében is tanított, mivel nagyon fontos a jelenségnek rajzban és tónusban a megoldhatósága,

a jelenség lerajzolása, szóval nem volt szabad megvetni a finom természetszemléletet. Egyrészt ez volt jellemző korrigálására, másrészt a Lenin-tükröződési elmélet.

1, Az eleven szemlélet,

2, Az elvont gondolkodás és azon keresztül a gyakorlat.

Ezeket soha nem tévesztette szem elől Ősz Dénes tanárunk.

A két óra eltelt és mindenki nagy érdeklődéssel várta az eredményt, azt hogy kinek hogyan sikerült lerajzolni a fiúcskát. Egymás mellé raktuk a rajzokat és megkezdődött az értékelés, ami nagy vitát váltott ki. Az én rajzomat külön kiemelte Ősz Dénes tanár elvtárs, és még a Kovács Ilonáét. Majd hevesen hozzá szólt Tóth László, hogy miért a Dániel rajzát teszik fel a falra, amikor őszerinte sikeresebb a Palicz József rajza. Ősz Dénes a véleményével nem értett egyet és igyekezett őt meggyőzni, hogy a Dániel feje a legsikeresebben megoldott a maga finom tónusaiban és a karaktereiben. A vita az első este lezárult, mindenki elégedett volt az első esti sikerrel, eredménnyel. Az én rajzom és Kovács Ilona rajza, mint tanulmány rajzok kerültek fel a falra, még ha jól emlékszem a Palicz Jóska rajza is.

Másnap délután szintén megérkezett a fiúcska modellt ülni. Megérkeztek a többiek és a tanárunk is. Én más nézőpontból, aspektusból kezdtem el a fej újbóli lerajzolását. Amikor megkezdődött a munka, belépett egy kedves, intelligens fiatalember és bemutatkozott Ősz Dénes tanárunknak, és azután mindenkinek bemutatkozott. Akkor tudtam meg, hogy az a szép szőke, hullámos hajú, intelligens fiatal barátunk kezdő művész társunk: Soltész Albert. A kezdő művésztársunk letette a táskáját, elővette a rajzbakot, feltette rá a tábláját rajzlappal együtt, és ő is neki látott a rajzolásnak. Sercegett a szénrúd a rajzlapokon, és a tanárunk másnap már több mindent mondott minden tanítványának korrigáláskor.

Eltelt egy óra, felállt mindenki a rajzbakról és a tanárom felém fordult és azt mondta: „magának nagyon jó munkás feje van és alakja, szeretném lerajzolni két óra eltelte után úgy nagykabátban”. Én azt mondtam: „jól van, lerajzolhat a művész elvtárs”. Az eltelt tíz perc szünet után megkezdődött a tanulmányrajz további fejlesztése.

Eltelt a két óra, mindenki abbahagyta a rajzolást, és egy páran hazamentek, én meg felálltam egy katedrára, hogy Ősz Dénes lerajzoljon szénrel térdig. De amikor megkezdte a lerajzolásomat, mondtam neki rosszul érzem magam, mert még ma nem ettem csak délben, olajos kenyeret a munkahelyemen, ahol szintén még az utcákat lapátoltuk bogárhátúra. Ő karon fogott és leültetett egy székre, majd jobban lettem, de azután már csak az elkezdett fejemnek a skricban megrajzolása volt meg, csak azt tudta gyorsan több mint vázlatosan elkészíteni rólam Ősz Dénes. Én néztem az alálátásban rólam készült szép rajzot a fejemről és mondtam magamban: „Ez igen szép rajz, és milyen nehéz lehet így alálátásból skricban egy fej lerajzolása, oda nagy tudás kell.” Majd szólt nekem a tanár elvtárs: „na szép a fej, amit magáról rajzoltam Reinhold?” Mondtam neki: „Nagyon szép!” Faggatni kezdett, hogy miért csak olajos kenyeret ettem. Mondtam, mert mi szegények vagyunk és édesapám már nem él, aki tizenhat évig városi utcaseprő volt. „Így már értem.” – volt a válasza.

Szóval a második, harmadik nap ezekkel bővült a létszám: Soltész Albert, Huszár Pista, Váci Bandi, Váci Miska, Valkó Öcsi és még nem tudom kik. Szóval már voltunk kilencen: Palicz Jóska, Kovácsné, Tóth Laci, Soltész Albert, Huszár Pista, Váci Bandi, Váci Miska, Valkó Öcsi, Dániel Reinhold.

Engem Ősz Dénes tanárunk mindjárt az első nap megválasztott tanársegédnek, ha ő valamilyen oknál fogva nem tud bejönni, korrigálni, akkor én ügyeljek a rendre, és menjen minden munka a maga rendjén. Az egyik este a tanárunk nem tudott bejönni, csak a feleségét küldte fel hozzánk, és ő szólt nekem, hogy „Ma a férjem nem tud feljönni és Reinhold a rajzolás menjen a maga

rendjén, és ügyeljen a rendre és a fegyelemre.” Mondtam: „Jól van, mindenre ügyelek, csak legyen nyugodt a tanár elvtárs otthon.”

Több héten át Ősz Dénes tanárunk volt egy személyben igazgató is. Több hét eltelte után bejött a Szabadiskolába egy derék szakállas, szürke kalapos úr, és mondta, hogy ő Berki Nándor szobrászművész. Ősz Dénes bemutatott bennünket és mindenki az új intelligens emberre vetette a szemét, szinte le sem tudtuk venni kettőjükéről, olyan kedvesen elbeszélgettek a szépről, művészetéről (festészetről, szobrászatról). Szóval a világbölcsélet finom szemléletéről, és abban a szellemben neveltek, tanítottak bennünket a szépre, a valóság visszatükrözésére. Kezdetől Ősz Dénes tanár elvtárs megkövetelte a rajzok alapos, részletes elkészítését. Nem lehetett halandzsáznai, komoly munka eredményt követelt. Berki Nándor azután már gyakrabban feljött hozzánk a Szabadrajziskolába, szétnézett, majd megállapodtak abban Ősz Dénessel, hogy holnap elmegyünk Ősz Dénes tanárunk lakására, és szétnézünk nála, szóval egy kis tanulmányútra. Úgy is történt.

Az egyik este elmentünk mi tanítványai Ősz Dénes lakására, és eljött Berki Nándor szobrász elvtárs is, és volt nagy élményünk a tanárunk lakásán. Ősz Dénes családja mindannyiunkat kedvesen fogadott, leültünk a szobában, elbeszélgettünk. Ősz Dénes tanárunk oly kedvesen beszélt olaszországi élményeiről, és elővette a lemezeit és feltette azokat, hogy legyen egy kis zene is. Én nagy figyelemmel hallgattam az egyik lemezről a gyönyörű éneklést. Majd megkérdeztem: „Tanár elvtárs ki énekelt olyan gyönyörűen?” Ő azt válaszolta: „Gigli olasz világhírű tenorista.” Én azt mondtam neki: „Tanár elvtárs úgy én is tudok majdnem énekelni.” Ő azt válaszolta: „Reinholdkám még megközelítően sem tudhat, mert ő olyan nagy énekes, őt csak egyszerű olasz hajókirakó munkások tudják éneklésben megközelíteni. Olyan szép hangjuk van, de az olasz nép ideges, ha ónos eső esik, Olaszországban nem szeretik a telet. Ezután Ősz Dénes tanárunk feltett egy másik lemezt, azon pedig egy mély hangú énekes énekelt, majd megkérdeztem, hogy „Ki énekel?”, ő azt mondta: „Saljapin”. Mi nagyon boldogok voltunk, mert úgy festészetben, mint zenében nagy élményünk volt azon az estén. Boldogan ment mindenki haza.

Amikor Ősz Dénes tanárunk korrigált, mindig használta ezt a szót: *faktúra*. Én hamar megértettem, hogy a formát követve kell rajzolni, bármi legyen is az, amit az ember lerajzol. Ő azt a szót úgy használta, hogy könnyen meglehetett érteni, hogy mit is jelent: szóval a formának, redőknek, ráncoknak a formáját követve kell rajzolni, ez a lényeg. Ő többször használta ezt a szót, és rajzon korrigáláskor meg is mutatta, azt úgy könnyű volt megérteni.

A kezdetől fogva, hogy ne legyen a mi életünk a Szabadrajz iskolában olyan unalmas, sivár, és mivel nagy rajongója voltam Karádi Katalinnak, gyakran halkabban elénekeltem a híres Karádi-dalt:

Így emlékezett Reinhold:	Eredeti szöveg:
1, Nincs kegyelem, nincs kegyelem Tudom, hogy ez lesz a vége, Jöjjön, ami jön, én azt köszönöm Csak te maradj énelem	1, Nincs kegyelem, nincs kegyelem Tudtam, hogy ez lesz a vége, Hittem neked, és nincs menekülés, Már te vagy a végzetem.
2, Nincs kegyelem, nincs kegyelem Tudom, hogy ez lesz a vége Hittem neked én, nincs menekülés Csak te maradj énelem	2, Nincs kegyelem, nincs kegyelem És ha a szívem elégne, jöjjön, ami jön, én megköszönöm, Csak maradj meg énnekem.

<p>3, Nincs kegyelem, nincs szerelem Mert ha szívem elégne, Jöjjön, ami jön Csak te vagy a végzetem.</p>	<p>3, Nincs kegyelem, nincs kegyelem, És ha a szívem elégne, jöjjön, ami jön, én megköszönöm, Csak maradj meg énnekem.</p>
--	--

A Szabadrajz iskola hallgatói már az első perctől kezdve olyan életet éltek, amely tele volt örömmel és egy kevés szomorúsággal. A szomorúság azért volt, mert a legtöbb hallgató félárva volt.

A mi életünk, tevékenységünk, rajzolásunk, tanulásunk, azért volt úgy érzem, mert mi mindnyájan olyanok voltunk, akikre azt lehet ma már mondani, hogy *akik a szebb, boldogabb hónapért éltek*.

Ilyen volt a mi bohém életünk, tanárainknak és hallgatóinak, a tanítványoknak. Amikor este a tanárunk lakásán voltunk vendégségben, az Ősz Dénes tanárunk megmutatta azt a kis rajzot, melyet a kislánya rajzolt róla, kezdetleges, de szép kis rajz volt, még a szakállát is lerajzolta, és volt egy kis derűség, nevetés a kis rajzocska miatt. Minden héten újabb, és újabb modellekről készítettünk szigorú megkötöttség alatt tanulmányfejeket, pl.: idősebb asszonyokról.

Én ebben az időben többször elmentem Ősz Dénes tanárunk lakására, elbeszélgetni a mi fejlődésünkről, ki hogyan halad. Pár hónap telt el, és úgy nézett ki a helyzet, hogy változás áll be a Szabadiskola vezetésében. Ez igaz is lett. Eddig Ősz Dénes tanár egyszemélyben igazgató is volt. 1947 elején most már igazgatója is lett az iskolának, Berki Nándor szobrász lett az igazgató, Ősz Dénes pedig továbbra is rajzot tanító tanárként töltötte be a szerepét. Ősz Dénes továbbra is nap mint nap szorgalmasan bejárt korrepetálni.

Ennek öröme, hogy most már igazgató is lesz, rendezett Ősz Dénes tanár elvtárs egy díszvacsorát a Sas-kocsmában, amire minden tanítványát szeretettel meghívott, és ők voltak még ott velünk ketten, Ősz Dénes és Berki Nándor. Az este nagyon kellemesen telt el, volt mit enni, inni, boldogan elbeszélgetett velünk mind a két tanárunk, az addig elért iskolai eredményekről, rajzolásról, szóval mindenről, szóval a sikerekről. De abban is változás állt be, hogy mostmár 1947 elejétől, a Szabadiskola reggeltől estig működött, és én azután már nem jártam napszámba, hanem minden erőmet bevettem a sikeres tanulmányom további végzésébe. Én Berki igazgatómnak segítettem gyúrni az agyagot, és még neki nem volt szobrász tanítványa.

Ekkor történt meg, hogy az egyik reggel én már fent voltam 7 órakor az emeleten, elővettem a szobrász állvány asztalkát és az agyagot a hordóból, és mintáztam az ujjammal egy aktot, amint sziklán fekszik. Eltelt 3/4 óra, amikor feljött Berki szobrászigazgató és ránézett a kis szobrocskámra, és azt mondta: „No csak ez igen.” Én megkérdeztem tőle, tetszik-e neki a kis szobrocška, ő megelégedéssel mondta: „Nagyon jó és mit akartam vele kifejezni?” Én mondtam: „Egy hajótöröttet.” A válasz az volt, hogy „Nem rossz ötlet!” Én azt mondtam neki „Így hagyom, megfelel így is?” Ő azt mondta, hogy „szép így is a kis szobrocskája.”

Ősz Dénes tanárunk már kezdetől gyakrabban akvarellezett és mi nagy figyelemmel néztük, hogyan keveri ki a színeket villanyfénynél, hogy a modell színe a háttér színével össze ne mosódjék, hogy az ecset fa végével kontúr vonalat húzott a papírra. Ezt a módszert én elsajátítottam, és még ma is e módon akvarellezek.

Nagy fordulat állt be 1947 elején a Szabadiskola életében. Ősz Dénes elhatározta, hogy felköltöznék Budapestre lakni a családjával, de még utoljára rendez egy önálló kiállítást a képeiből. Engemet hívott meg a kiállításának a képek felrakásához a falra. A kiállítás a MADISZ-helyiségben lett megrendezve a képeiből.

Búcsúznom kellett attól a művésztől, embertől, akitől pár hónap alatt olyan sokmindent megtanultam. A képek felkerültek a falra, de a terem közepétől délnek az állványára tett fel egy szép

Vircsafternét ábrázolta szőke hajával, kék szemével (sic!). A portré nagyon gyönyörű mű volt, és én elbeszélgettem a képről Ősz Dénes tanárommal. Majd elküldött nem messzire a korcsmába, hogy hozzak neki egy nagyfröccsöt, és én pedig, ha visszaviszem a poharat, saját részemre vegyek egy kis fröccsöt, de adott is rá pénzt. Amikor az ő üres poharával visszamentem a korcsmába, így búcsúztam tőle gondolatban: Elme egy aranyos tanárom, itt hagy engem ő, akitől szinte mindent megtanultam, éppen úgy, mint Leonardótól, Dürertől, Holbeintől a természet alapos tanulmányozását, annak szeretetét. Megtanultam Öntől a karnóciót, az emberi hús színének a tónusát, szinte már kész művésszé nevelt aranyos tanárom, amit megtanultam azon már csak ronthat más tanár, és hulltak a könnyeim, mert búcsúznom kellett egy kiváló művésztől, tanáromtól, és örökre.

Ezután egy darabig a Szabadiskola vezetője, tanára egy személyben Berki Nándor szobrászművész lett. Az egyik nap szólt nekem, hogy nézzek meg rajzokat, amelyek ceruzarajzok voltak, és ő elismerően nyilatkozott róluk. Én megkérdeztem kinek a rajzai, ő azt mondta, van egy új tanítványom, Pál Gyula, ő kállósejéni, és ma jött felvételre hozzám. Egy kevés idő múlva bejött egy alacsonyabb növésű, hullámos hajú fiatalember és rá mutatott Berki tanár, és azt mondta: Ő az a Pál Gyula. Kedvesen elbeszélgetett velem, miután egymásnak bemutatkoztunk. Ő nézegette a szénnel rajzolt tanulmányfejemet, és elismerően nyilatkozott róluk, tetszett neki mind és megkérdezte „Ezek a te munkáid?” Én válaszoltam, hogy „Igen az enyéim mind” – „nagyon szépek” – volt a válasz.

Én akkor már a Kossuth utcában, a Kollégiumban laktam, ott kaptunk enni is, úgy, hogy már csak a tanulás, a továbbképzésem volt a célom. Ezután ő is, azaz Pál Gyula eljött velem a Kollégiumba, ahol neki is volt egy üres ágy készen, majd rámutattam az ágyam fölött lévő Michelangelo festményéről készült ceruzarajz másolatomra, amely rajz szintén tetszett Pál Gyulának, aki szintén tehetségesnek bizonyult előreláthatólag. Miután megnézte a rajzomat, nyomban mondta, hogy neki nehezen fog menni a szigorú tanulmányrajzok készítése, de igyekszik ő is fegyelmezetten, a követelménynek megfelelően dolgozni, rajzolni, és az igyekezete megvolt hozzá, de nehezen ment neki, mert ő nagyvonalúan rajzolt.

Ebben az időben jött még továbbtanulni három fiatalember, az egyik idősebb volt. Nagy Sándor szobrásznak tanult, Mitrocsák ő szintén szobrásznak, és Péter Miska, aki festőnek tanult. Ezek után már kevésnek bizonyult az egyszobás műteremünk a Kállói út 1. sz. alatt, és átköltöztünk a Vay Ádám utcába. Kaptunk egy hosszú lakást műteremnek, a Berki Nándor igazgató pedig abban az épületben lakást. A Kossuth utcában a helyünket elfoglalták a tanítóképzősök, és így a házunk érdekében helyt kellett kapjunk. Pál Gyula hazament az édesanyjához, én és Nagy Sándor pedig a Kállói utcában a Kossuth gimnáziummal szembeni kollégiumban kaptunk éjjelre szállást, és nappal kosztot. De akkor a Szabadiskola már a Vay Ádám utcában volt, ahová még két növendék jött később: Bakk János és Matyasovszky Pista Kassáról, és Berecz András. Itt a tanár és az igazgató egyszemélyben megszűnt, mert a Vay Ádám utcában a Képző Művészeti Népiskolába (az lett a neve) jött egy festőművész, Diószegi Balázs, aki a rajzolás, festést oktatta, a szobrászokkal pedig Berki Nándor igazgató foglalkozott.

A Vay Ádám utcában az életünk alapján megváltozott a tanulást ideértve, mert már a délutánokon elméleti órák is voltak. Tehát amikor a Kállói utca 1. sz. alatt Ősz Dénes festőművész megalakította a Szabadiskolát, az első naptól fogva ezek voltak a tagjai: Dániel Reinhold, Kovács Ilona, Palicz József, Huszár István, tanárképzős, Váczi András, Soltész Albert, Váczi Mihály, Tóth László, Valkó Öcsi tanítóképző. A többiek ezután jöttek továbbtanulni, és kollégistának egyben is. Miutánunk leghamarabb Nagy Sándor jött, és így lettünk 10-en tanítványok.

A Vay Ádám utcai Képzőművészeti Népiskolába gyakran bejárt rajzolni Hagyási Katalin (akihez az első perctől kezdve nagy szerelmi vonzódásom volt), ő is tehetségesnek bizonyult.

Ő tanítóképzőbe járt, és onnan, mint Borsa Géza rajztanár tanítványa járt be hozzánk rajzolni a Szabadiskolába Diószegi Balázshoz.

Amikor 1947 elején megkezdődött a tanítás a Vay Ádám utcai Szabadiskolába, mindjárt az első napokban tanársegédet kellett választani. Mindenki énrám szavazott, még Berecz András is, aki legeredetibb tehetségnek, sőt a legtehetségesebbnek bizonyult a tanítványai közül Diószegi Balázsnak, aki tanárja lett a Szabadiskolának, mint tanítóképzős rajztanár. Berecz András nem csak a legtehetségesebb volt, de gyönyörű a színlátása is. Ekkor jelentkezett egy újabb tanítvány Óvári László, aki szintén tehetségesnek bizonyult. Úgyhogy mostmár nagy létszámú volt a Népfőiskola.

Ezeket az elméleti tantárgyakat tanultuk délutánokon: Művészettörténetet: Z. Szalay Pál festőművész, éneket, bonctant: Berki Nándor igazgató tanította, szobrászattól mintázást is Berki Nándor tanította. Mindjárt az első napoktól én gondoskodtam, hogy legyen állandóan modell. A szegény házból hoztam modellt minden héten, és nagy szorgalommal folyt úgy a gyakorlati, mint az elméleti képzés a munka. A tanáraink lelkiismeretesek voltak, és mindent szigorúan megköveteltek a komoly munkavégzés érdekében.

Ábrázoló geometriát az akkori Kossuth Lajos gimnázium igazgatója tanította, felesége pedig a matematikát. (Ők a Kállói utcában laknak ma is, helyesebben a lánya a családjával, mert ismerem őket, de a nevükre sajnos már nem emlékszem.)

Berki Nándor igazgató mindjárt az első perctől kezdve gondoskodott arról, hogy legyen a képeknek keret és üveg. Én festettem az egyik öreg bácsi modelltől egy nagyon szép akvarellt, amelyet Berki igazgatónk azonnal feltett keretbe helyezve a falra. Berki igazgató az én akvarellelmet mintaképnek tartotta, és olyan sokat beszélt róla a többi osztálytársaimnak. Benne volt intenzív a válogás, a szín fokozati különbség. A kép sokáig fent volt a falon. Diószegi tanárunk azt mondta, hasznos, ha a modelltől nagyméretű tanulmányfejeket rajzolunk, mert abban az esetben sokat lehet tanulni. De megmintáztunk egy férfifejet is, hogy annak elkészítésében érzékeljük a térbeli plaszticitást (letapogatva) és az nagyon hasznos volt részünkre. A mintázás közben fénykép is készült rólunk.

Én egy pár esetben készítettem nagy képeket a modelltől egészen térdig lerajzolva azt, szénrajz volt. Amikor ezt a nagy rajzot készítettem, akkor látogatott meg bennünket Cs. Nagy András, aki szabolcsi születésű, és főiskolán már hallgató volt Budapesten. Ő nagyon elismerően nyilatkozott a nagyméretű szénrajzomról, de a tanáraink is. Aki legelőször is látta Z. Szalay Pál tanár, ő is nagyon dicsérte a több mint vázlatos, elkészült rajzomat. Ő azt mondta: „Ez igen Rejholdkám, csak így tovább, ilyen komolyan felfogva mindent.” Nagyon megdicsért, és a sok fejtanulmány rajzaimat megnézegette, és elismerően nyilatkozott róluk.

Ebben az időben történt, hogy a lány líceumba megérkezett egy olasz hegedőművész *szirió piovezán* hangverseny adni, mi is elmentünk és megcsodáltuk a gyönyörű játékát, és nagy zenei élményben volt részünk. A belépés ingyenes volt. Arról az estéről sokáig elbeszélgettünk a Szabadiskolában.

Nagy anyagi nehézséggel küszködtünk, éppen csak annyi pénzünk volt, hogy papírt vegyünk a legtöbbször, én és Pál Gyula saját magunknak égettünk szénrudat hársfából. Pasztell festékünk sem volt, pedig avval is szerettünk volna festeni. Pál Gyula elhatározta, hogy készít pasztell festéket, ez meg is történt. Vett kötőanyagot és porfestéket, neki állt gyúrni a pasztell rudakat, majd azok megszáradtak és mi oly boldogok voltunk, hogy már nekünk is van 12 színű pasztell készletünk. Mindjárt másnap ki is próbáltuk, mert nem csak a műteremben folyt a rajzolás festés, hanem a szabadban is.

Az iskola udvarára, az ott lakók szép színes ruhákat akasztottak ki száradni, én és Pál Gyula pasztellel festettük le a ruhákat, de az én képem nagyon szép színesen volt elkészítve, amely képet Berki igazgató meg is dicsért. A Pál Gyula mindig mellettem szeretett rajzolni és festeni.

Kimentünk többször az Északi temetőbe is szobrokat nézegetni. Megmutatta Berki Nándor az ő általa készített síremlék szobrokat, és azt mondta: „Ezeket is járjanak ki lerajzolgatni, mert sokat lehet ilyenkor is tanulni a lerajzolásukkal.” Ősszel kimentünk a temetőbe akvarellt készíteni a temető táj részeiről. Akkor is mellettem festett Pál Gyula, de ő hibás tónusban látva a táj részt, úgy festette le, amely kép nekem is tetszett, úgy, mint Berki igazgatónak. De Berki igazgatónak a Pál Gyuláé sikeresebbnek tűnt. Ez azért volt így, mert én nem ugyan azt a tájrészt festettem le, amelyiket Pál Gyula, de az enyémet is meg dicsérte az igazgató. Pál Gyula színfoltokkal építette fel az akvarelljét, én pedig azok elmosódottságával, színek összefolyásával. A Képzőművészeti Népfőiskolában, azaz a Szabadiskolában aktot is rajzoltunk, tanulmányokat arról, és krokikat. Az egyik délután Óvári László az akt modellről, annak hátáról valódi nagyságú tanulmányt készített szénnel. Őt akkor meg dicsérte Berki Nándor igazgató, mert az övé eléggé hűsszerűen és plasztikusan volt megoldva, lerajzolva, de azért volt a dicséret főképpen, mert ő nagy rajzot készített a modellről, egyedül. Mi csak krokít készítettünk bit krétával, úgy én szintén csak krokiztam, azaz a délutánon több oldalról rajzoltam le. De Óvári László az egyik legtehetségesebb tagja volt a Szabadiskolának, és a dicséret meg is illette őt a szép tanulmány színrajzáért. A Szabadiskolában többen szerettek mellettem rajzolni. Egy-szer a Soltész Albert rajzolta le, mellém ülve a kucsmás paraszt fejet, amely fejnek a rajzolása közben gyakran megnézegette az én rajzomat, és annak a menetét, ahogyan én rajzoltam le. Ő részletesebb rajzot készített, igazi tanulmányfejet, és ő is szénnel rajzolta, de sikerültebb tanulmány rajza volt, mint az enyém. A fejet valódi nagyságúra rajzoltuk le. Történt az egyik délután, hogy Berecz András behozott otthonról egy nagyon szép akvarell önarcképet és feltette a falra, majd megérkezett Diószegi Balázs tanár, és odament Berecz András önarcképehez, én is oda mentem hozzájuk, hogy mit mond az akvarellre a tanár. Hárman álltunk a kép előtt, és megszólalt, Bereczhez fordulva a tanár, és azt mondta: „Hogy-hogy Berecz András?” a válasz az volt Berecz részéről: „Csak úgy spontánul.” A tanár megdicsérte a szép önarcképet. Ebben az időben Debrecenből festőművészek érkeztek hozzánk megnézni, hogy milyen munka folyik a Szabadiskolában. Nagy volt a készülődés a szép tanulmányrajzokat bekereteztük Berki igazgatóval, és azokat felraktuk a falra. Majd megérkeztek a vendégek, és sorba megnézegették a szebbnél-szebb tanulmány rajzokat, és megdicsérték az enyémet, de a többiek rajzait is, készítőit.

Ezután én már kevés időt töltöttem a Szabadiskolában, mert már 1949-et írtak, és én 1949. május 1-jén felutaztam Váczi Andrással Budapestre, a Képzőművészeti Főiskolára, folytatni tovább tanulmányaimat. Ekkor útjaink szétváltak, de szégyent nem vallottam Budapesten sem.

A Nyíregyházi Képzőművészeti Népfőiskolában az első naptól kezdve igyekeztünk, mint közösség, olyan szellemben élni, tanulni, akikre azt lehet mondani: Akik a szebb, boldogabb holnapért éltek. Ez a jelző szimbólum, mind azokra a diákokra vonatkozik, akik a Szabadiskola Képzőművészeti Népfőiskola feloszlásáig tagjai voltak. Ha jól tudom 1950-ben lett vége a Szabadiskola működésének.

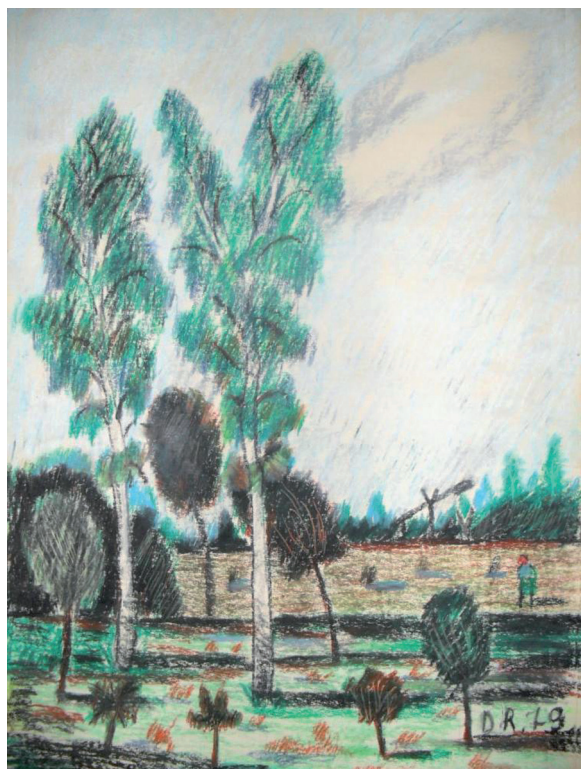
Hogy én hogyan éltem, 1949 máj. 1-jén miután Váczi András felvitt a Képzőművészeti Főiskolára tanulmányaim folytatására. Mindjárt megtanultam a Sztálin-kantátát, amelynek az eléneklésével is igyekeztem példát mutatni az 1949-es Dudari-művésztelepen, ahol a vezető tanár: Berecz László festőművész volt. De nem csak ott, hanem a Képzőművészeti Főiskolán is gyakran elénekeltem a Sztálin-kantátát, és ott is igyekeztem példát mutatni, és elismerését a Nyíregyházi Népfőiskolának.

1949 nyarán volt a VIT Magyarországon, Budapesten, és én akkor Dudaron voltam a művésztelepen, ahová megérkezett Nagy Sándor is a művésztelepre, Dudarra. Büszke voltam, mert nagyon szépen tudtam énekelni a Sztálin-kantátát, és sokan megdicsérték, főképpen Dudaron énekeltem el sokszor.

Összefoglalás: Amit leírtam, azért tettem, mert 1946 őszétől 1949-április 30-ig három tanárnak voltam a tanársegédje Nyíregyházán: Ősz Dénesnek, Diószegi Baláznak és Berki Nándornak, aki 1948. márc. 15-ére elkészítette a gyönyörű Petőfi szobrot. Amit tudtam, mint tanársegéd az osztálytársaimról is írtam egy keveset, hogy azokról is tudhassanak egy keveset, akik a rövid visszaemlékezéseimet elolvassák.

Befejeztem: 1983. november 15-én

Dániel Reinhold
leszázalékolt rajztanár, festőművész

3. kép

Tájkép (1979), pasztel, papír, 61×43 cm

Fig. 3

Landscape (1979), pastel, paper, 61 cm x 43 cm

5. kép

Nyírfák (1979), pasztell, papír, 61×43 cm

Fig. 5

Birch trees (1979), pastel, paper, 61 cm x 43 cm

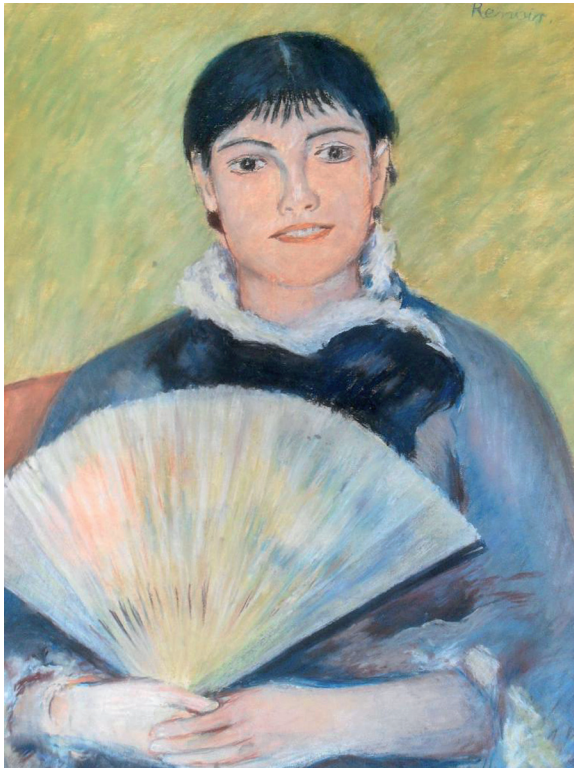

4. kép

Tájkép szénaboglyákkal (1975), pasztell, papír, 50×60 cm

Fig. 4

Landscape with haystacks (1975), pastel, paper, 50 cm x 60 cm

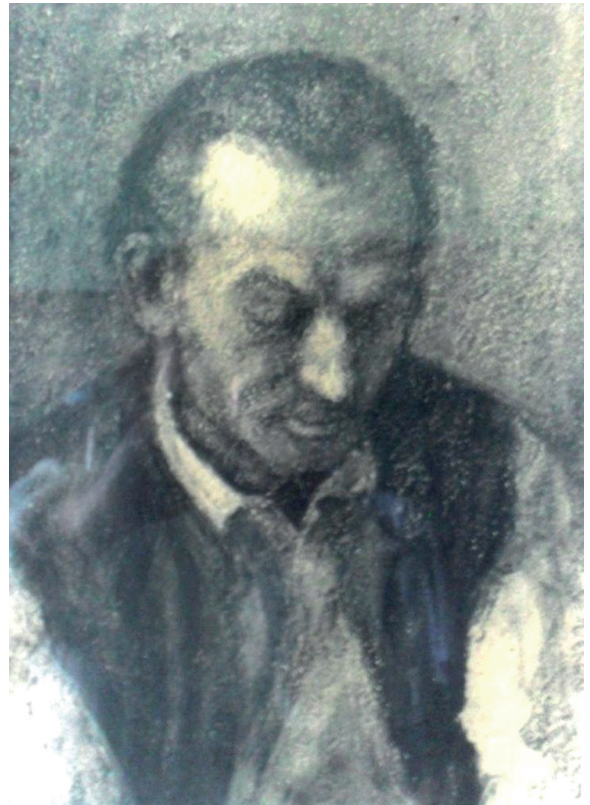

6. kép

Renoir: Legyezős lány másolata (1963 táján),
pasztell, papír, 59×44 cm

Fig. 6

Copy of Renoir's Girl with a fan (around 1963),
pastel, paper,
59 cm x 44 cm

7. kép

Népitáncos (1958), ceruza, papír, 31×24 cm

Fig. 7

Folk dancer (1958), pencil, paper, 31 cm x 24 cm

8. kép

Csendélet (1974), olaj, papír, 53×43 cm

Fig. 8

Still life (1974), oil, paper, 53 cm x 43 cm

